

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXVI.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 14, 1935, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 31. JULIJA (JULY 31), 1944

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 146

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Sovjetske armade invadirale ozemlje Vzhodne Prusije!

Rusi zasedli Kolbiel v bližini Varšave, poljskega glavnega mesta. Tri nemške divizije v pasti pri Brest Litovsku. Nacijska oborožena sila okrog 300,000 mož v pasti v Latviji in Estoniji.—Oklopni oddelki ameriške armade drobno odpor sovražnika v Normandiji. Bitka za posest Pize v razmahu.—Washington naznanil bombni napad na industrijska središča v Mandžuriji

LONDON, 31. jul.—Enote tretje sovjetske armade, kateri poveljuje general Ivan Černiahovski, 37 let star, id, so udrele v suvalski trikot Vzhodne Prusije v ofenzivi, v kateri so bili Nemci pognani iz 300 naselbin na 88 milj dolgi fronti. Uradni komunikacije, objavljen v Moskvi danes zjutraj, pravi, da so Rusi prodrli sedem milj daleč na osemilju omenjenega trikota, ki so ga Nemci odtrgali od poražene Poljske 1. 1939.

Prvi ruski vojaški oddelki so oddaljeni samo 24 milj od predvojnega ozemlja Vzhodne Prusije. Okupirali so Giby, strateško mesto, po razbitju nacijskih bojnih linij. Levo krilo ruske armade je udrelo v Slatonovo, ki leži pet milj vzhodno od Kovna, glavnega mesta Litve, in Bobiki, pet milj južnovzhodno od Kovna. Druge sovjetske kolone so dospole do osemilja, s katerega se vidi Varšava, v prodiranju proti Berlinu. Nekateri so udrele še v predmestja Varšave.

PEARL HARBOR, HAVAJI. 31. jul.—Ameriške čete so zasedle polotok Orotu, japonsko italske na otoku Guamu in luko Apro, poročila glavni stan admirala Chesterja W. Nimitza. Poročilo dostavlja, da ameriški pomorščaki drobno odpor japonske sile na otoku Tinianu. Dve tretjini otoka sta v ameriških rokah.

Uradna vest trdi, da so bombe ameriških letalcev porušile industrijske objekte pri Mukdenu, Mandžuriji. Sodi se, da bo v zelo več mesecev, preden bodo poškodovane naprave popravljene. London, 29. jul.—Sovjetske čete so zasedle Kolbiel, 20 milj južnovzhodno od Varšave, poljske prestolnice, poročila Moskva. Bitka za posest Varšave se bo, kakor izgleda, kmalu pričela. Tri nemške divizije, okrog 30,000 mož, se nahajajo v pasti v bližini Brest Litovska, trdnjavskega mesta, ki so ga Rusi okupirali.

Na severni fronti prodirajo naprej enote ruske armade, katere poveljniki je general Ivan Bagramijan, proti Rigi, glavnemu mestu Latvije. Nemška oborožena sila 300,000 vojakov v Latviji in Estoniji je v nevarnosti uničenja. Rusi kontrolirajo železnico in ceste, ki vodijo v Vzhodno Prusijo.

Na jugu so Rusi zasedli Jaroslav in Przemisl, nemški trdnjavi, v prodiranju proti Krakovu ob glavni železnici, ki vodi v Nemčijo. Druge sovjetske kolone se vale po cestah Karpatskega gorovja proti Čehoslovakiji. Nemci beže pred Rusi, ki se vale proti zapadu.

Poročilo iz Moskve pravi, da so Rusi pognali Nemce v smeri Prage, predmestja Varšave, ki leži na zapadni strani reke Vise. To dostavlja, da so poljske podtalne enote zavojevale v bitkah z Nemci v Varšavi.

Rusi zdaj drže 80 milj dolg pas ozemlja na vzhodni strani Vise in južnovzhodno od Varšave. Poveljnik sovjetske sile na tej fronti je maršal Rokosovski. Vse nemške obrambne črte so bile zdrobljene v tem sektorju fronte.

Moskva je naznanila, da je 7000 Nemcev padlo v bitki z Rusi, 3000 pri Brest Litovsku. Rusi so v zadnjih dveh dneh okupirali čez tisoč vasi in naselbin. Radio Berlin je naznanil umik nemških čet iz Kovna, glavnega

mesta Litve. Poznejša naznanila ne omenjajo tega mesta. Zavezniki stan v Normandiji. 29. jul.—Oklopni oddelki prve ameriške armade, katere poveljnik je general Omar N. Bradley, drobno odpor nemške sile pri Coutancesu, pravi uradni komunikacije. Ameriške topniške baterije bruhaajo izstrelke na nemške pozicije na južnovzhodni strani Coutancesa, letalci pa mečejo bombe na nemške vojaške koncentracije.

V akciji proti Nemcem je šest ameriških oklopnih kolon na ozemlju v obsegu 200 kvadratnih misij. Te so zavzele Tessa na zapadni strani reke Vire, deset milj južno od St. Loja, in se približale Avranchesu.

Britske in kanadske čete so odbile nemške napade na svoje pozicije na južni strani Caena. Ljute bitke divjajo v bližini Verriera.

Rim, 29. jul.—Topniški dvo boj se je razvil ob reki Arni v zvezi s prvo fazo bitke za posest Pize, starodavnega italijanskega mesta. Vatikan je apeliral na Nemce in zaveznike, naj prizanehejo Pizi.

Florenca, zgodovinsko mesto in umetniško svetišče, se bo morada izognila razdejanju. Nemci so jo proglasili za odprto mesto in pričakuje se, da se bodo umaknili, kadar bodo zavezniški porušili zunanje utrdbe. Britske, novozelandske in južnoafriške čete se bližajo Florenci z južne strani. Te kontrolirajo vse hribe nad mestom.

Pearl Harbor, Havaji, 29. jul.—Ameriške zastave spet vihralo na otoku Guamu, prvem kosu ameriškega zemlja, ki se ga Japonci zasedli 10. decembra 1. 1941, tri dni po zahrbtnem napadu na Pearl Harbor. General Roy S. Geiger, poveljnik ameriških čet, ki so invadirale otok, je naznanil, da je čez dva tisoč Japoncev padlo v bitkah v zadnjih dveh dneh.

Washington, D. C., 29. jul.—Ogromni ameriški bombniki so bombardirali industrijske objekte v Mukdenu in okolici, Mandžurija, poročila vojni departament. To je bil prvi ameriški bombni napad na te objekte. Department ni razkril rezultata bombardiranja. Mukdenska industrijska pokrajina vključuje mesta Anšan, Fušun in Penhsibu.

Odbor naslovil ultimatum stavkarjem

Vrniti se morajo takoj na delo

Cleveland, O., 29. jul.—Pokrajinski vojni delavski odbor je naslovil ultimatum 3000 delavcem, članom avtne unije CIO, ki so zastavali proti Ohio Crankshaft Co., z zahtevo, da se morajo takoj vrniti na delo. Zaradi stavke mora počivati čez tisoč drugih delavcev.

Uradniki kompanije so istočasno naznanili, da bodo tovarne obnovile obrat. Oni delavci, ki bodo vztrajali v stavki, bodo odpuščeni.

Stavka se je pričela zadnji ponedeljek, ko je 400 delavcev v eni tovarni odložilo orodje v znak protesta proti odločitvi dveh nadzornikov. R. J. Thomas,

Akcija o načrtih demobilizacije

Konferenca z voditelji kongresa

Washington, D. C., 29. jul.—Da so visoki vladni uradniki uverjeni, da bo vojna v Evropi kmalu zaključena z zmago zaveznikov, dokazuje telegram, katerega je James F. Byrnes, direktor vojne mobilizacije, naslovil voditeljem kongresa. Ta vsebuje apel za hitro akcijo glede načrtov demobilizacije.

Byrnes je priporočil senatorju Barkleju iz Kentuckija in kongresniku McCormacku iz Massachusettsa, voditeljema demokratske večine v višji in nižji zbornici, naj skrbita, da bodo demobilizacijski načrti sprejeti, ko se kongres sestane v svojem zasedanju prihodnji torek.

Vsebinska Byrnesovega telegrama je bolj optimistična nego izjava, katero je podal vojni tajnik Henry L. Stimson. Slednji je naglasil, da vojna v Evropi ne bo kmalu končana, zaeno pa je apeliral na ameriško ljudstvo, naj bo pripravljeno na vse eventualnosti. Byrnes je namignil, da so se že pokazala znamenja o bližajočem se debaku Hitlerjeve vojne mašine na evropskih frontah.

Argentinska vlada zavrača obdolžitve

Protiameriške demonstracije v Buenos Airesu

Buenos Aires, Argentina, 29. jul.—Vlada je ponovno zavrnila obdolžitve, da daje zaslabo in potuho nemškim in japonskim agentom ter špijonam in naglasila, da ne bo revidirala svoje politike. Zunanji minister Orlando Peluffo je prej izjavil, da se Argentina ne bo udala pritisku iz Washingtona.

Na glavnem trgu Buenos Airesa so se vršile protiameriške demonstracije, katerih se je udeležilo več tisoč oseb. Demonstrantje so nosili zastave in razpečevali letake z besedilom izjave zunanjega ministra, v kateri je pobiljal očitke ameriškega državnega departamenta, da se je Argentina izneverila zavezniki stvari in da pomaga Nemčiji in Japoniji.

V teku demonstracij je eksplozirala bomba pred uradom lista La Nacion. Ranjen ni bil nihče, toda pretres je razbil šteje v okolnih poslopij v bližini.

Washington, D. C., 29. jul.—Uradni krogi so izjavili, da je Argentina, ki še podpira osiše in s tem ograža solidarnost držav zapadne hemisfere, zapravila pravico do sodelovanja na konferencah Združenih narodov v povojni dobi.

Državni tajnik Hull je prej ostro obsodil politiko argentinske vlade predsednika Edelмира Farralla. Očitno je, da Argentina ne bo imela nobene besede na konferenci reprezentantov Amerike in latinskih republik, ki se bo vršila v jeseni in na kateri bo razprava o ustanovitvi organizacije, ki bo reševala ameriške probleme in sprejela zaključke o zaščiti zapadne hemisfere.

predsednik mednarodne avtne unije, in Paul E. Miley, pokrajinski direktor unij CIO, sta obsodila stavko. Miley je zapretil, da bodo uradniki krajevne avtne porazu sovražnikov in razbili dva železniška mostova na prog, ki vodi iz Bréka v Vinkovce.

NACIJI RAZKRILI IMENA GLAVNIH ZAROTNIKOV

General Beck izvršil samomor po aretaciji

MOBILIZACIJA ZENSK ODREJENA

London, 29. jul.—Naciji so razkrili imena treh visokih vojaških častnikov, ki so škovali zaroto proti življenju diktatorja Hitlerja, katerega pa se je izjalovila. Ti so nameravali zaseči tudi komunikacijsko omrežje glavnega poveljstva v Berlinu in paralizirati vso nemško oboroženo silo z enim udarcem. Vojaški častniki, omenjeni v radijskih oddajah, so bili:

General Ludwig Beck, bivši šef generalnega štaba, ki bi bil postal načelnik civilne uprave v Nemčiji, če bi bila revolta uspešna. On se je ustrelil v glavnem stanu vrhovnega poveljstva po aretaciji.

General Friedrich Hoepfner, bivši poveljnik oklopnih zborov, ki je bil odstavljen ob koncu leta 1941 zaradi "strahopetnega umika na vzhodni fronti." On se nahaja v ječi, kjer čaka kazni.

General Olbright, šef zalaganega departamenta nemške armade in vrhovni poveljnik oborožene sile na notranji fronti. On je omenjen kot vodilni zarotnik, ker je lahko dal zavajalne ukaze. Olbright je bil ustreljen v glavnem stanu svojega poveljstva v Berlinu po obravnavi pred vojnimi sodiščem.

Olbright je bil tudi general, o katerem je propagandni minister Goebbels v svojem govoru po radiu dejal, da je sabotalni velike odločitve. On je dal zarotnikom navodila glede zasege vojaških ustrojev.

General Beck je bil poslan v pokoj 1. 1938, ker je kot šef generalnega štaba vodil opozicijo proti okupaciji Avstrije. On je bil tudi proti zasegi Čehoslovakije in naglasil, da nemška armada še ni pripravljena. V tistem letu je nemško vrhovno poveljstvo izgubilo svojo neodvisnost in se je moralo podvreči dominaciji voditeljev nacijske stranke.

Stockholm, Švedska, 29. jul.—Prvi dekret, nanašajoč se na totalno nemško mobilizacijo, je bil uveljavljen. Ta določa mobilizacijo žensk za vojna dela in vojakov na frontah za gradnjo mostov in popravilje cest, dela, ki so jih doslej opravljali člani nacijskih delavskih organizacij.

Ameriški general ubit v Franciji

Washington, D. C., 29. jul.—Vojni departament je naznanil, da je bil general Lesley J. McNair ubit na francoski fronti. Zadelo ga je v glavo pri Les-sajju. McNair je bil star 61 let in se je udeležil tudi prve svetovne vojne. On je bil ranjen v aprilu preteklega leta v akciji proti nemški sili v severni Afriki, a je kmalu okreval in se vrnil na bojišče.

Partizani se izkrkali na polotoku

London, 29. jul.—Jugoslavanski partizani so se izkrkali na polotoku Pijesak ob obrežju Jadranskega morja, se glasi naznanilo iz glavnega stana maršala Tita, poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade. V operacijah so ubili 89 in ujeli 70 Nemcev. Naznanilo dostavlja, da so partizani reokupirali Glamo, mesto v zapadni Bosni, po porazu sovražnikov in razbili dva železniška mostova na prog, ki vodi iz Bréka v Vinkovce.

Domače vesti

Oblaki
Chicago. — Frank Barbič, gl. odbornik in dopisovalec, je v četrtek obiskal gl. urad jednote in uredništvo Prosvete. V Chicago je prišel na počitnice.

Padla na bojišču
Gallup, New Mexico. — Društvo 120 SNPJ je zadnji mesec izgubilo dva člana na evropskem bojišču. Kot naznanja vojni departament staršem, je bil 24. junija ubit v akciji Pvt. Charles Matkovich. Enako žalostno poročilo je prejel Matt L. Plese, predsednik društva, da je bil njegov pogrešan sin, štabni saržent Joe J. Plese ubit 1. julija v Italiji. Poročilo omenja, da je bil odlikovan s srebrno zvezdo za svojo galantnost v akciji. Ko je njegova četa izgubila v akciji vse oficirje, ji je on stopil na čelo in jo reorganiziral. Pod njegovim vodstvom je odbila vse napade in obdržala pozicijo skoro sedem dni.

Iz Clevelanda
Cleveland. — V mestni bolnišnici je umrl Anton Pucel, star 63 let in doma iz vasi Vinc pri Sodražici, odkoder je prišel v Cleveland pred 30 leti. Bil je dolgo bolan in član društva WOA. — Dne 26. junija je bil v Franciji ubit Pvt. Stanley Zupančič, sin družine Ignac Zupančič, 6708 Bonna ave. V armadi je bil čez leto dni, preko morja pa od lanskega decembra. Poleg staršev zapušča dva brata, od katerih je eden nekje na Pacifiku. — Lahko ranjen je bil v Franciji 8. junija Pfc. Joseph Godic, star 35 let in sin družine Charles Godic, 15622 Saranac rd. — Na Saipanu je bil 24. junija resno ranjen saržent John Sajatovic, sin Juljke Sajatovic, 15714 Calcutta ave. Pri vojnih se nahaja od 1941, preko morja pa od marca 1942. — Na Novi Gvineji je bil 23. aprila lahko ranjen Cpl. Edwin Novinc, 1911 Kewanee ave.

Nov grob v Chicago
Chicago. — Dne 26. julija je umrl Frank Ribich st., ki je dal časa bolehal. Rojen je bil v Ihanu pri Domžalah in v Ameriki je živel 44 let. Zapušča ženo, sina in hčer, oba poročena, tri vnuke in sestro v Californiji.

Turčija pred važno odločitvijo

Vstop v vojno na strani zaveznikov

Ankara, Turčija, 29. jul.—Franz von Papen, nemški poslanik, je dospel sem z letalom iz Istanbulu, ko so se začele širiti govornice, da bo Turčija pretrgala diplomatske odnose s osiškem in stopila v vojno na strani zaveznikov.

Vse kaže, da je Turčija na pragu važnih odločitev. Prelom med njo in Nemčijo je najbrže blizu.

V Ankari trdijo, da se Bolgarija pripravlja za umik iz vojne. Rumunija je tudi v škripcih. Vse kaže, da sta se obe navlečali vojne, ker vidita znamenja, da je poraz nacijske Nemčije neizbežen.

Poročilo, ki pa še ni potrjeno, pravi, da je Turčija poslala posebno misijo v Moskvo, katere člani se zdaj posvetujejo z voditelji sovjetske Rusije glede vstopa Turčije v vojno.

Preiskava stavke v Springfieldu odrejena

Springfield, Ill., 29. jul.—Uradniki odbora za vojno produkcijo so odredili preiskavo stavke več sto delavcev proti Wagner Iron Co., katero je oklicala unija Ameriške delavske federacije. Kompanija, ki je udeležena v vojni produkciji, je morala zapreti tovarno zaradi stavke.

Stettinius postane načelnik misije

Razgovori o ustanovitvi mednarodne organizacije

Washington, D. C., 29. jul.—Državni tajnik Hull je naznanil, da bo Edward R. Stettinius, državni podtajnik, izbran za načelnika misije ameriških veščakov, ki bodo prihodnji mesec konferirali z reprezentanti Velike Britanije, sovjetske Rusije in Kitajske o načrtih glede ustanovitve mednarodne organizacije, ki naj bi vzdrževala red in mir po vsem svetu po zaključku sedanje vojne.

Hull je na sestanku s časnikarji izjavil, da člani misije še niso izbrani. Koliko članov bo imela misija, državni tajnik ni povedal.

Za načelnika britske misije je bil imenovan Alexander Cadogan, tajnik ministrstva za zunanje zadeve. Rusija in Kitajska še nista naznanili imena članov svojih misij.

Dewey okrca kongresnika Fisha

Intenzivna kampanja republikanske stranke

Albany, N. Y., 29. jul.—Governor Thomas E. Dewey, predsedniški kandidat republikanske stranke, je javno okrcal kongresnika Hamiltona Fisha, republikanca, ki reprezentira 29 kongresni distrikt, in apeliral na volilce, naj ga porazijo pri primarnih volitvah prihodnji torek.

Dewey je v izjavi obdolišil Fisha, da je zanesel rasna in verska vprašanja v kampanjo za ponovno nominacijo, kar je neameriški čin. Fish je namreč v razgovoru z dopisnikom newyorškega lista Post udaril po židih in naglasil, da se navdušuje za predsednika Roosevelta. "Pred dvema letoma sem odprto vodil opozicijo proti ponovni nominaciji in izvolitvi Fisha," pravi Dewey v svoji izjavi. "Obdolžitve, katere sem takrat izrekel, so potrdile mojo sodbo o Fishu. Vsak, ki zanaša rasna in verska vprašanja v volilne kampanje, zakrivi neameriški čin. Jaz sem vedno odklanjal in še odklanjam podporo s strani takih elementov."

Columbus, O., 29. jul.—Governor John W. Bricker, podpredsedniški kandidat republikanske stranke, je naznanil, da se bo intenzivna volilna kampanja pričela v septembru. Zavezniki načrti so bili sprejeti na konferenci med njim, governorjem Deweyjem in člani orednjega odbora republikanske stranke, ki se je vršila v Albanyju, N. Y. "Kampanja je bo vodila po vsej Ameriki," je rekel Bricker. "Ta bo popolna in agresivna."

Odbor odločil proti časniški agenturi

Washington, D. C., 29. jul.—Vojni delavski odbor je odredil, da mora časniška agentura United Press sprejeti klavzulo v pogodbi, da morajo biti njeni uslužbenec člani Ameriškega časnikarskega gilda. Odbor se je s tem postavil na stran gilda, ki reprezentira uslužbence pri kolektivnih pogajanjih z agenturo.

Berlin napovedal konferenco med Churchillom in Rooseveltom

London, 29. jul.—Radio Berlin je napovedal, da se bosta premier Churchill in predsednik Roosevelt kmalu sestala in konferirala o poteku vojnih operacij ter drugih zadevah. Britski uradni krogi niso komentirali napovedi.

ČLANI POLJSKE VLADE SE UDA-LI PRITISKU

Odpotovali so v Moskvo na važna posvetovanja

STALIN KONFERIRAL S POLJSKIM ODBOROM

London, 29. jul.—Stanislav Mikolajczyk, predsednik poljske ubežne vlade, zunanji minister Tadej Romer in Stanislav Grabski, predsednik poljskega narodnega sveta v Londonu, so odpotovali v Moskvo, se glasi naznanilo. Doznava se, da sta premier Churchill in zunanji minister Anthony Eden uspela s svojim pritiskom na poljsko vladu, naj*stori korake za zblizanje s sovjetsko Rusijo zdaj, ko rdeče armade prodirajo naprej po poljskem ozemlju. Mikolajczyk je obiskal premierja Churchilla in slednji ga je informiral, da je aranziral vse potrebno za odhod poljske misije v Moskvo s sovjetsko vladu.

Churchill je interveniral v Moskvi po ustanovitvi poljskega odbora za narodno osvoboditev v Rusiji z namenom dosege zblizanja. Poslal je telegram Stalinu z apelom, naj sprejme člane poljske vlade, na kar je Stalin pristal.

Mikolajczyk, Romer in Grabski so bili izbrani izmed mnogih poljskih politikov v Londonu v upanju, da bodo uspeli v prizadevanjih glede dosege sporazuma s sovjeti. Mikolajczyk je vodja poljske kmečke stranke. Romer je poklicni diplomat in je bil poslanik v Tokiu, dokler ni bil imenovan za poslanika v Moskvi. To pozicijo je imel do aprila preteklega leta, dokler ni Rusija pretrgala diplomatskih odnosov s poljsko ubežno vladu.

Grabski je pred nekaj leti pretrgal zveze z vsemi poljskimi strankami. V zadnjih mesecih se je silno trudil v naporih za obnovitev odnosov med poljsko vladu in Rusijo. Člani poljske misije bodo imeli važne razgovore s Stalinom in drugimi sovjetskimi voditelji.

Stalin je konferiral s člani poljskega odbora za narodno osvoboditev. Pričakuje se, da bo prišlo do sporazuma med njimi in člani poljske vlade, ki so odpotovali v Moskvo, ki so omogočili združitve vseh poljskih grup za borbo proti Nemcem.

Nemci razdejali grško vas

Masčevanje za gerilske aktivnosti

London, 29. jul.—Nemci so se masčevali za aktivnosti grških gerilcev z razdejanjem in požigom vasi Kieourse v distriktu Kastoriji po poročilu, ki ga je dobil grški informacijski urad v Londonu.

Čez 250 žensk in otrok je izgubilo življenje v požaru. Moški so pobegnili v hribe v veri, da bodo Nemci prizanesli ženskam in otrokom.

Nemci so razdejali in požgali vas po bitki med grškimi gerilci in vojaško stražo. V tej sta bila ubita dva nemška vojaška stražnika. Grški urad je dobil poročila o divjanju nacijskega terorja v drugih krajih.

Ruska vojaška misija v Franciji

Caen, Francija, 29. jul.—Ruska vojaška misija je dospela v Francijo in obiskala kraje na južni strani Caena, katere so okupirale britske in kanadske čete. Člani misije so bili potem gostje na kosilu v kanadskem glavnem stanu.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narocnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto...

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in neparočenih člankov se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 26, Illinois MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

GLAS IZ SO. CHICAGO

So. Chicago, Ill.—Iz naše nasebine se bolj poredkoma oglašimo v Prosveti.

Letos je jubilejno leto SNPJ. Najlepše darilo jednoti ob priliki njenega jubileja bi bilo, da ji pridobimo čim več novih članov.

Torej, na delo za našo slavno jednoto, da bo še večja in še bolj močna.

Leto je minulo, odkar te ni med nami, moj dragi, dragi mož Lojze.

Antenija Jaki in otroci.

PRISPEVKI SANSU

Chicago, Ill.—Dne 13. julija t. l. je obiskal izvršnega tajnika SANSa Frank Buh.

Southview, Pa.—Društvo št. 265 SNPJ, v Southview, Pa., je prispevalo \$15.00 v pomoč SANSu.

Darovali so sledeči: Društvo št. 265 SNPJ \$15. Po \$2: John Vozel, John Zabkar, Mary Peršuti in Anton Rupar.

Frank Jerman, Jennie Petneski, Mary Wolf, miss Kocjan, Martin Urbas ml., Martin Urbas st., John Jernovšek, Peter Mekvič, Raul Fray, Joseph Jurich, Louis Fulin, Anthony Grubas, Julia Antomoli, Steve Matsek in Joseph Kalan.

Vsem darovalcem in nabiralcem prav lepa hvala za njih pomoč tej organizaciji, ki se bori za pravičen mir in svobodo.

POPRAVEK

Sacramento, Calif.—V mojem dopisu, ki je bil priobčen v Prosveti z dne 14. julija, se je vrnila mala pomota, katero hočem popraviti.

SHODI ZEDINJENEGA ODBORA JSA

New York.—S shodi, ki jih je imel Zedinjeni odbor JSA v začetku meseca julija na obala Mehškega zaliva, je ZOJSA uspešno završil svojo turnejsko zborovanj.

Razen v omenjenih krajih so se vršili shodi naših lokalnih odborov tudi v mnogih manjših krajih jugoslovanskih nasebin.

V začetku meseca julija sta se Zlatko Baloković, delujoči predsednik ZOJSA, in Strahinja Maletič, njegov tajnik, odzvala pozivu naših lokalnih Zedinjenih odborov in prisostvovala zborovanjem v New Orleansu, La., Biloxiju, Miss., in Burasu, La.

Nashe tamošnje ljudstvo živi skoraj izolirano od naših ostalih naseljencev po Ameriki in zato so z velikim veseljem pričakovali zastopnike ZOJSA iz New Yorka, da slišijo in zvedo vse podrobnosti o borbi jugoslovanskih

nih zaprek ni mogel priti v New Orleans. Poudarjajoč edinstvo Amerikancev jugoslovanskega porekla, je Baloković poudaril, da se Slovanci sedaj borijo za boljše bodočnost vsega človeštva.

"Partizani Jugoslavije so nosilci demokracije v balkanskem področju Evrope," je rekel rev. Maletič, poudarjajoč, da se svoboda enega naroda ne more ločiti od svobode drugega naroda.

Zborovanju je predsedoval dr. A. G. Juracovich. Prisotni so manifestirali svoje navdušenje za osvobodilno gibanje Titove armade in zbrali preko \$2000 za fond Zedinjenega odbora.

Dne 3. julija je priredil krajevni odbor v Biloxiju, Miss., predstavnikom centralnega odbora ZOJSA iz New Yorka svečan banket v hotelu Buena Vista, kateremu so poleg odličnih zastopnikov Jugoslovancev prisostvovali kongresnik W. M. Colmer, župan mesta Chester A. Delacruz, poveljnik vojnega letalskega vežbališča Keesler Field, Col. R. E. M. Goodrick in mnogo drugih odličnih osebnosti iz ameriških javnih in socialnih krogov.

Dne 4. julija se je vršilo zborovanje v auditoriju v Burasu, La. Po uspelem banketu so govorili na zborovanju distriktni odvetnik Leander H. Perez, Zlatko Baloković in tajnik lokalnega odbora Luka Zbilich, predsedoval pa je Vincent Jasprica.

Na vseh omenjenih zborovanjih je bilo nabranih preko \$5000 za fond ZOJSA. Naše jugoslovanske kolonije na jugozapadu, v Louisiani in Missisipiju, so razmeroma majhne, toda zelo napredne.

Naše tamošnje ljudstvo živi skoraj izolirano od naših ostalih naseljencev po Ameriki in zato so z velikim veseljem pričakovali zastopnike ZOJSA iz New Yorka, da slišijo in zvedo vse podrobnosti o borbi jugoslovanskih

V sredini na sliki je ruski vojak, ki so ga kot vojnega ujetnika Nemci vtaknili v suženjsko armado in poslali v Francijo. Iz nacijske suženosti so ga rešili ameriški vojniki. Bil je tako vesel, da jih je takoj začel kratkočasiti s prepevanjem ruskih pesmi, nekaj drugih osvobojenih Rusov ga pa spremlja na instrumentih.

narodov za svobodo. Njihova topla, prijateljska gostoljubnost je bila izvanredna in prisrčna nad vse pričakovanje. Zanj in za njihovo nesebično delo se jim ZOJSA prisrčno in iskreno zahvaljuje.

Rev. Strahinja Maletič, izvršni tajnik.

NESREČNI KONEC SUROVE MATERE

Elizabeth, N. Y.—Poznala sem mater štirih otrok, ki je bila slabša kot najslabša mačeha.

Poročena je bila dvakrat, toda v drugem zakonu ni imela nič otrok. Tudi drugi mož je umrl in tako je ostala vdova s štirimi otroci.

Nekega dne pa je ta surova in hudobna ženska vzela svoje otroke v 50 milj oddaljeno restavracijo, jim kupila jesti, nato pa odšla neznanu kam.

Zenska je bila Slovenka in doma nekeje od Metlike. Večkrat sva se srečale in vprašala sem jo po njenih otrocih, ona pa mi je odgovorila, naj bodo kjer hočejo.

Nekeč sem jo vprašala, če bo govorila je, da ne, da bo denar, otrokom zapustila denar, a odkadar se ji bo bližal konec, skrila v nedrje, hišo bo pa zažgala, da ne bo za njo nihče nič dobil.

Agnes Pasarich.

PESMI PARTIZANOV

(Iz Partizanske čitanke povzemamo sledeče pesmi, ki pričajo, da se naši borci v stari domovini ne samo vojskujejo za svobodo naroda, temveč da tudi gojijo kulturo v vseh panogah narodne zavednosti.)

TALCEM Kajuhov Tonč

Bosa pojdiva, dekle, oborej, bosa pojdiva orek zemlje trpeče, sredi zasajenih četinjev vej siem ti neino in diani koprneče.

Beli so, beli česnje cvetovi, temni, pretemni so talcev grobovi, kakor ponosi galebi nad vodo, taki so naši za naše svobodo.

Bosa pojdiva, dekle, oborej, bosa pojdiva med bele cvetove,

v krilo nalomiva četinjev vej, da jih poneseš nad talcev grobov.

PRIMORCI Šajna Avgust

(Iz Stenskega časopisa delavske čete partizanskega taborišča v Gravini, Italija, februarja 1944.)

Kdo so ti si tam, krivih hrbtov, slokih ram, z borno culo v roki, na cesti tej široki?

Znani se mi zdijo, znaj obrabi blede govorijo, Da ne sodim vas po sliki: Kdo ste, mučeniki?

Po spoznanju smo ječali, tepeni na cementu spali, zdaj pa spet smo prosti, konec ran je in bridkostil!

Mi vojniki smo slovanski, k četi gremo partizanski, ki bori se za pravico, za Primorje in Gorico!

SAMO EN CVET Kajuhov Tonč

Samo en cvet, en četinjev cvet, dehteč in bel, odlom, moja draga, ne bom ga na kloboč pripel, ne bom ga v gumbico si del, odloml ga, odloml, draga.

Jaz bom ljudem poslal ta cvet, vsakomur, ki na križ pripet trpi v pomladi tej, In glej . . .

Ta cvet, ta drobni četinjev cvet bo v njih labral malodušja sled in spet razlari točni jim pogled.

Samo en cvet, en četinjev cvet odloml, moja draga, saj veš, vsak tak pozdrav živeti, živeti pomaga.

DEKLE . . . N. N.

Moj dragi fant, leži ubit nekje v dolenskih hribih, Jaz sama za rešetkami strmim ubita, rodila bom, postala mati otroku nekega bandita.

Moj dragi fant, ne vsi, kaj vse počeli so z menoj, Kako lep bi bil si za teboj, v dolenskih hribih pasti kakor ti, Umrla bi.

A jaz živim, živim in naj rodim otroka njim, ki naju so ubili, otroka njim, ki materam otroke so pobili.

Moj dragi fant, tako mi je, kot da bi kdo čer me oral; Če zdaj bi me pogledal, me ne bi več spoznal, Otrok pa tebe bo poznal—poznal ne bo bandita—in vedel bo, kakaj si pal, kakaj je tvoja kri prelila.

TITO Vladimir Nazor, prevel S. Samec

Kar je tielo pod pepelom, v srch nam globoko skrilo, v svetel plamen je rznatilo drug nam Tito, Tito, Tito.

Kar je teklo vse povsodi sili je v strugo enovito in široko reko stvoril drug nam Tito, Tito, Tito.

Naše žito in pienico prevejal je skosi sito in svobode kruh zamesil drug nam Tito, Tito, Tito.

Torej tudi ti, tovariš, dvigni pest, iz jekla ulito, in za njim do konca pojdi z vzklikom: Tito, Tito, Tito!

S POTA Danes je komaj začetek potetja, a krompir je že v cvetju. Tudi jagode so rdeče. V gozdovih pa je veliko borovnic, ki so že zrele. Ponekod pa je slana pomorila sadeže.

Matiija Pogorelc.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Poljska zamejna vlada na klinu

Ob naglem prodiranju ruskih armad na Poljskem, je poljska zamejna vlada v Londonu kar čez noč obvisela na klinu kot požabljen kloboč.

O Poljakih imajo mnogi ljudje slabo, zaničljivo in zakrkljivo mnenje. Smatrajo jih za narod ignorantov, hlapcev, slabičev, politične in verske reakcije—sploh za ljudi, ki niso vredni drugega kot batin in izkoriščanja.

Dejstvo je, da so poleg Dancev Poljaki edini narod v vsej podjarmljeni Evropi, med katerimi ni Hitler mogel najti niti enega kvizlinga, ki bi pa postavil na čelo kvizlinškega režima.

Noben drug podjarmljen narod, čeprav se v svoji šovinistični domišljiji postavlja visoko nad Poljake, se ne more ponašati s tem rekordom. Hitler je povsod našel kvizlinge: med Norvežani, Holančci, Francozi, Belgijci, Čehi, Slovaki, Ogrji, Slovenci, Hrvatji, Srbi, Albanci, Rumunci, Bolgari, Italijani. Edino med Poljaki in Danci ne—o yes, tudi med Grki ne.

Torej vsi oni, ki gledajo nizdol na Poljake in se radi o njih izražajo zaničljivo, naj malo premislijo ta dejstva in tudi malo pregledajo med svojim lastnim narodom; če to store in če jim je kaj za resnico in objektivnost, bodo klonili glave in postalo jih bo sram. Kajti narod, ki v tej največji preizkušnji svojemu teptalcu in uničevalcu ni hotel dati nikakšnega kvizlinga, ni narod hlapcev ne slabičev, marveč je vreden svojega spoštovanja.

Nesreča za Poljake, za nas in za splošno svetovno javnost je, da poznamo, in še te površno, le ono, kar je slabega v poljskem narodu, njegove dobre lastnosti, njegovi močni značaji in njegovi heroični stoletni boji za lastno neodvisnost in samobitnost so nam pa zapečateni knjiga. In ni ga naroda v Evropi, vsaj ne od konca srednjega veka, ki bi bil že tolikokrat razkosan in tako teptan z vseh strani kot je bila to usoda Poljakov od današnjega dne.

To, kar se je na primer s Slovenci zgodilo leta 1941—razkosanje na tri dele s ciljem totalnega uničenja našega naroda—skozi tako usodo so šli Poljaki že večkrat v zadnjih treh stoletjih. Sploh so bili do zadnje vojne skoraj ves čas razkosani, zaničevani in teptani po svojih treh mogočih sosedih—Rusiji, Nemčiji (prej Prusiji) in bivši Avstro-Ogrski. Povrh pa so bili še brezpravni sužnji in tlačani domačih grofov in druge poljske žlahte, ki je narodu pila kri iz vseh delov telesa in ga tiščala k tlom.

In če se je ta narod v svoji večstoletni agoniji vrغل v naročje rimske cerkve, ni nič čudnega, kajti ona je bila edina, ki mu je dajala tolažbo z objabami, da bo užival raj pa po smrti. Da je bila cerkev v službi reakcije, to ne izpreminja tega dejstva. To vlogo je pač igrala vedno in povsod. Sploh se od nobene cerkve ne more pričakovati, najmanj pa od rimsko-katoliške, da bi igrala revolucionarno vlogo in se borila za svobodo naroda, za svobodo tlačenih. Sicer so sem pa tam izjeme, ki pa ne izpodbijajo splošnega pravila.

Posledice tega večstoletnega zasužnjenja, zatiranja in razkosanja poljskega naroda so seveda še danes vidne. To je neizbežno, kajti zadnja vojna ni Poljakom prinesla drugega kot le uresničenje njih narodnega sna: Zedinjenje in neodvisnost Poljske. Za vsak narod, zasužnjen stoletja, je to sicer velikega pomena in prvi pogoj splošnega napredka. Toda ta je nemogoč, če je dežela v rokah reakcije in človeških zajedalcev, pa naj bodo domačega izdelka ali tuje države.

In nesreča za Poljake je bila, da se je dežele takoj po njeni ustanovitvi leta 1918-19 polastila največja reakcija, ki je ostala na krmilu vsa leta do zopetnega razkosanja leta 1939 med Nemčijo in Rusijo. Pilsudski, ki je bil v svojih mladih letih kos socialnega demokrata, se je po formiranju Poljske postavil domači reakciji na čelo in vladal deželo z železno pestjo. Njemu so nasledili drugi diktatorji, ki so deželi skušali vsiliti čistokrvni fašizem, toda poljsko in židovsko delavstvo in kmetsko ljudstvo je bilo preveč bojevito.

Da po prihodu Hitlerja na krmilo tudi Poljska ni postala polnokrvna fašistična dežela, gre predvsem zasluga poljskemu ljudstvu—industrijskim delavcem, obrtnikom, malim kmetom in kajzarjem, ki so živeli od drobtin poljskih grofov in žlahte, za katero so garali.

Fašistična klika, ki je bila na krmilu vlade, si je posebno zadnja leta pred vojno prizadevala, da v deželi legalno upelje fašizem. Leta 1935 je amendirala ustavo z namenom, da opoziciji—v glavnem socialistični in kmetski stranki—odvzame vse mandate.

Kar se parlamenta tiče, se ji je to posrečilo, ne pa v občinah. Kljub strogemu in nemogočemu volilnemu zakonu je opozicija pri zadnjih občinskih volitvah pred vojno dobila vsa večja industrijska mesta pod svojo kontrolo. Še celo v Varšavi, sedežu poljske reakcije, je bil izvoljen socialistični župan, pod čijim vodstvom so varšavski delavci junaško branili mesto še tri tedne potem, ko so Nemci pregazili Poljsko z ene strani, Rusi pa z druge.

In prav ta "zabita" masa poljskih delavcev in kmetov, ki se je skozi dvajset let neprestano borila proti domači reakciji, šla skozi silno težke in temne dneve, je po razkosanju in pomandranju Poljske ustvarila močno podzemsko gibanje, s katerim je vsa ta leta delala težke preglavice okupatorjem. Prav ta "zabita" masa je preprečila Hitlerju, da ni mogel na Poljskem ustanoviti nikakršne kvizlinške vlade. In to so dosegli s tem, da so vnaprej napovedali sigurno smrt vsakemu Poljaku, ki bi skušal postati kvizling.

Ulični prizor iz generalne stavke v Kopenhagnu na Danakem, kjer so se delavci in vsi drugi meščani solidarno uprli nemškemu terorizmu. Na ulicah so napravili tudi barikade. Na sliki je prevrtnjen kamjon. Nemška okupatorska oblast, ki je provocirala stavko s streljanjem v povsem mirne ljudi, jih mnogo ubila, še več pa ranila, je po tej demonstraciji solidarnosti Dancev skrila rep med noge in kapitulirala.

Revolucionarno leto 1848

Talpa
(Se nadaljuje.)

Kapitalistični značaj provizorične vlade se je pokazal tudi v njeni finančni politiki. Že trgovska kriza je v Franciji močno omajala kredit, še bolj ga je pa omajala revolucija. Provizorična vlada je skušala kredit dvigniti s tem, da je začela sama plačevati vse dolgove. Denar pa je dobila, da je oropala služkinje, delavce in malomeščane njihovih prihrankov. Izdala je namreč odredbo, po kateri so bile vse hranilne knjižice pod 100 franki—konfiscirane!

To pa finančne stiske še zmeraj ni odpravilo. Treba je bilo torej misliti na nove davke. Ker pa vlada ni mogla obdavčiti industrijalcev—ti so sedeli v vladi—, je obdavčila kmete, ki so morali na vsak frank davka doplačati 45 ct—torej se je davek zvišal za 45%. Poleg malomeščanstva je dobila vlada proti sebi še kmete. Kakor pa bomo videli, so znali pozneje nezadovoljstvo obojnih razredov kapitalisti spretno izkoristiti v svoj prid.

Proti provizorični vladi pa so začeli boj tudi bankirji—ne z orožjem, nego na borzi. Odpovedali so najprej fabrikantom kredit, kar je imelo za posledico naval na banke. Vladi se je nudila sedaj lepa priložnost, da uniči finančno aristokracijo s tem, da pusti banke falirati. Tega pa ni storila, nego jim je celo nasprotno pomagala zopet na noge. Kapital si je ostal tako samemu sebi zvest: malomeščanom je vzel denar v obliki konfiskacije, kmetom v obliki davkov, obenem pa se je zvezal z večerajšnjim nasprotnikom: s finančno aristokracijo. Bankokracija je po zaslugi industrijalcev zopet dvigala glavo: Kurs je zavljal na desno!

Ta kurs pa je imel glavnega sovarnika v proletariatu, čigar moč je bilo treba nujno zlomiti. Njegov zlom je vlada kaj spretno pripravljala. Najprej je privolila v ustanovitev ateljejev, ki so predstavljali "organizacijo dela": brezposelni delavci so dobili delo z državno plačo. Toda prav s temi ateljeji je vlada skušala osmešiti idejo socializma. Delavski bataljoni so brez načrta prekopavali ceste, pri čemer je vlada pazila, da se je vršilo delo na najbolj neroden in zaničen način. In že so se začeli med malomeščani širiti glasovi: "Aha, socializem je državni denar za dozdevno delo, ki nikomur nič ne koristi!" Malomeščanstvo je začelo postrani gledati delavske "postopače."

Razen tega pa je bilo treba proletariatu še razcepiti in tako zmanjšati njegovo udarno moč. Vlada se je pri tem poslužila lumpenproletariata, iz katerega je organizirala 24 bataljонов mobilnih gard, bataljon po 1000 mož. Člani te garde so bili plačani; vlada jim je dala tudi uniforme, da so se ločili od ostalega delavstva. Delavstvo je smatralo v zmoti te garde za svoje, v resnici pa so pozneje v odločilnem trenutku padle delavcem v hrbet.

Proti proletariatu pa je bilo treba spraviti v gibanje še druge sile. Videli smo zgoraj, da je vlada s konfiskacijo malih hranilnih vlog ogorčila malomeščane, z davki pa kmete. Ogorčenost obeh razredov, ki v svoji omejenosti nista videla pravega krivca, je znala vlada spretno izrabiti proti proletariatu, češ: denar je potreben za ateljeje. Tako ni čudno, da so pri volitvah v ustavodajni parlament zmagali docela meščanski republikanci. Ko se je ta parlament 4. maja sestal, sta bila Louis Blanc in Albert docela odstavljeni od vlade.

Februarsko republiko so izvajali delavci na barikadah, zato se še zmeraj smatrali za prave zmagovalce. Take zmagovalce pa je treba poraziti samo na ulici. Zato je začel parlament z različnimi odredbami izdavati delavce. Ko je izdal 21. junija zakon, da se delavcem v ateljejih znižajo plače, obenem pa odpuste vsi neporočeni delavci,—tedaj je zavrelo.

Delavcem sedaj ni preostalo drugo, ali udariti ali pa umreti od lakote. 22. junij je bil tisti

nameniti dan, ko je proletariatu locela samostojno nastopil. Pet dni se je bila krvava bitka, pet dni so držali delavci v šahu vojko in nacionalno gardo, končno so podlegli generalu Cavaignacu. Bitka je bila silno krvava: je med bojem je bilo masakriranih okrog 3000 delavskih ujetnikov.

Dočim je šlo februarja za izpremembo državne oblike, je šlo junija za izpremembo družbenega reda. Zmagal je kapital, junjski poraz delavstva pa je kot senca legel na vse ostale dežele. Na pariškem tlaku nista bila podražena samo nemški in avstrijski proletariati, poražena so bila na njem tudi nacionalna stremiljenja Poljakov, Madžarov in Italijanov.

b) Avstrija. Pariška februar-ska revolucija je bila signal za Srednjo Evropo, kjer se je najprej dvignil Dunaj. Tu je vladal slabomni Habsburčan Ferdinand I., ki mu je avstrijska zgodovina menda prav radi tega navzdela priimek Dobrotni. 13. marca je steber reakcionarne režima Metternich pospravil stvari in pobežnil pred ljudsko jezo preko črno-zlatih mejnikov. Dunajsko revolucijo je napravilo vse prebivalstvo—razen borzijačev—enudušno. Vlada je sicer skušala prestrašiti meščanstvo in mu ohladiti gorečnost, da mu je nasikala na steno kot strahova anarhijo in socializem, toda meščanstvo se vsaj spočetka teh strahov ni prav nič balo—ne morda iz navdušenja za svobodo, nega iz nevednosti. Metternichov sistem je bil tako popoln, da meščanstvo ni vedelo, kaj ti dve besedi pomenita.

Najbolj aktiven je bil v marčnih dneh proletariati, njemu pa se je pridružilo visokošolsko dijaštvo. Vzroke, da se je slednje pridružilo revoluciji, moramo iskati predvsem v silni bedi, ki je v njej dijaštvo životarilo, potem pa tudi v dejstvu, da ni imelo nikakršnega izgleda na boljše službe, ker so se oddajale te samo protežirancem iz vrst plemstva.

Revolucija se je razširila tudi na druge avstrijske pokrajine. Italijani in Madžari so se skušali osamosvojiti od tiranije; Čehi so sicer revolucijo pozdravili, vendar so bili proti razbitju Avstrije. Zelo žalostno vlogo pa so igrali Hrvati, čemur pa se ne smemo čuditi: Hrvatje še niso imeli lastnega meščanstva, nego maso kmetov, ki so jih vodili domači nižji plemiči. Slovenci na revolucijo sploh nismo bili pripravljeni in nismo vedeli ne kod ne kam.

Važno je, da so že v marčnih dneh kmetje povsod stresli raz sebe fevdalni jarem in sicer tako temeljito, kakor v nobeni drugi srednjeevropski deželi. Storili so to tem lažje, ker je bila vsa avstrijska vojska zaposlena v severni Italiji, vlada pa je imela dovolj skrbi in dela z Madžari. Dunajska marčna revolucija se je izvršila skoroda brez prelivanja krvi. Sistem je bil tako trhel

in gnil, da se je že pri prvem sunku sesul. Prav zato pa se je reakcija že po nekaj tednih toliko okorajžila, da je začela dvigati glavo. Že maja je skušala okrniti tiskovni zakon in razpustiti akademsko legijo, ki je bila prvi element "nereda." Pravčasne demonstracije delavstva, malomeščanstva in dijaštva (15. in 26. maja) so to nakano preprečile.

Toda reakcija je imela medtem pripravljen še nov načrt: 16. maja so peljali na sprehod slabomnega Ferdinanda I., ki ga je sicer revolucija veselila—saj je bilo na Dunaju zmeraj nekaj streljanja (kakor za njegov god!); zunaj mesta pa so konje pogнали, da so se ustavili šele v Innsbrucku na Tirolskem, kamor se je preselil ves dvor. Iz te tipične klerikalne dežele je splota sedaj reakcija svoje niti do vojske, ki je poveljeval Radetzky, ter se zvezala še z Windischgratzom in Jelacicem. Tako si je reakcija ustvarila resnično moč, medtem ko je dunajska vlada bila brez prave moči; obenem pa je postajalo dunajsko meščanstvo, ki je radi luk-suzne industrije živelo od dvora, nezadovoljno, to nezadovoljstvo meščanstva pa so še povečale dajatve za brezposelne in pa večno nemirna akademska legija.

Junija 1848 se je sestal na Dunaju ustanovodajni parlament, ki je izvršil veliko delo: uzakonil je osvoboditev kmetov. Medtem pa je že tudi Radetzky premagal Italijane in reakcija se je, oprta na zmagovito vojsko, čutila že tako močno, da je spravila dvor zopet v središče države, na Dunaj. Dne 19. avgusta se ji je posrečila sijajna poteza: ta dan je namreč dvor z vlado in vsemi generali inšpiciral nacionalno gardo, ki se je radi tega čutila zelo počasnico. Takoj nato pa je izdala vlada naredbo, po kateri so bile vse podpore brezposelnim ustavižene. Ko je delavstvo zato 23. avgusta mirno demonstriralo, se je nacionalna garda vrgla nanje in jih mnogo pobila. Baza za nadaljno akcijo je bila tako ustvarjena. Sedaj pa se je reakcija z vso silo vrgla na uporne Madžare.

(Dalje prihodnjic.)

Varovanje ljudskih pravic

V svojem pregledu je dr. James T. Schotwell, predsednik komisije za proučevanje organizacije miru, v imenu te komisije priporočil, naj Združeni narodi takoj skličejo konferenco o ljudskih pravicah ter razmotrivajo problem o osnovnih svobodah v povojnem svetu.

Komisija, ki je bila osnovana leta 1939, je bila ena prvih privatnih organizacij v deželi, ki se je bavila s študijem mednarodnih problemov, s katerimi se bo svet moral boriti po vojni, je sestavljena iz odličnih ljudi, profesorjev, socialnih delavcev, političnih ekspertov in drugih važnih delavcev v javnem življenju.

Predlagana konferenca naj bi sestavila mednarodni zakon pravic in ustanovila stalno komisijo Združenih narodov, oboroženo s pravico preiskav in dajanja nasvetov ter z nalogo, da dalje razvija in brani standard ljudskih pravic.

Cepprav se pripoznava, da prisilno vzdrževanje ljudskih pravic mora ostati v osnovi narodno vprašanje, se v pregledu vseeno poudarja potreba uvrstitve najvažnejših civilnih pravic v narodne ustanove, ter važnost prisilnega vzdrževanja ljudskih pravic, kjer je to potreba. Posamezniki ali grupe, potem ko so vse naredili v svoji moči, da pomagajo narodu, bi lahko s pazljivo predpisanimi mejami naprosili za pomoč predloženo komisijo za ljudske pravice.

Ta pregled nas tudi svari, "da nobeden mednarodni zakon ljudskih pravic ne more biti enoten za ves svet, za vse narode in njihove sisteme vladavine. Svet narodov, ki bi bil ves upravljan po enem načrtu, bi bil nemogoče in tudi nezaželjen. Toda mi se lahko trudimo, da pripeljemo ves svet do nekaj minimalnih standardov, kot so ustanovljeni v dobro organiziranih demokratičnih deželah, ravno tako kot se je Mednarodni odbor dela trudil popraviti in izboljšati delavske prilike."

Rečeno je tudi, da vodje Združenih narodov v svojih izjavah govori, da naši načrti za mirne streme za onemogočijo ponovnega napada ter tudi varovanje ljudskega dostojanstva in svobode. In da čim prej začnemo primerjati upogleda na ljudske pravice v luči teh deklaracij, tem boljši so naši izgledi, da pridemo do medsebojnega razumevanja.

V pregledu je rečeno, da "inicijativa za konferenco lahko pride od Združenih držav. Ta konferenca naj bi bila sestavljena iz predstavnikov vseh narodov, upoštevajoč predstavnike privatnih organizacij, ki imajo za cilj ščitenje ljudskih pravic, ter predstavnikov mednarodnih organizacij, državnih in privatnih, s sličnimi cilji. Splošno bilo bi treba, da bi deležniki prišli za delo s širokimi upogledi, s trdo prepričanostjo, da osnovne vrednosti demokratične civilizacije morajo biti konsolidirane, ter z odločnostjo, da se priporoči prak-

se, da se priporoči prak-

Profesor Lange obsodil poljsko vlado

Chicago, 29. jul.—Oscar Lange, profesor na čikaški univerzi, je na sestanku s časnikarji udaril po poljski ubežni vladi v Londonu. Dejal je, da je popolnoma bankrotirana in da sploh ne reprezentira poljskega ljudstva. Lange se je pred nekaj tedni mudil v Moskvi, kjer je imel razgovore s Stalinom in drugimi ruskimi voditelji.

Nemški feldmaršal izoril samomor

London, 29. jul.—Sem dospelo poročilo pravi, da je nemški feldmaršal Ernst von Busch izvršil samomor. On je bil glavno odstavljeno kot poveljnik nemške sile na fronti v centralni Poljski.

Nekaj krepkega je v deželi Danski

London. (ONA) — Oficijelno priznanje danskega sveta od Rusije je nenavadno v toliko, v kolikor ta podtalni komitej ni nikdar iskal priznanja kot vlada. Ta sovjetska poteza je dala prestiž danskemu uporniškega gibanju, ki je izvojeval stajano zmago zadnji teden, s tajno sabotažo in štrajki, kar je končno prisililo nacije k umiku iz Kopenhagna.

Rusija je bila brez danskega delegata, odkar so hitlerjanci, predeno so dokončno požrli Dansko, prepričali pro-nacijskega zunanega ministra Erika Scaveniusa k podpisu anti-kominternskega pakta. Priznanje zastopnika Osvobodilnega sveta, Thomasa Doessiga, bivšega ravnatelja državnih knjižnic v Kopenhagnu in znamenitega demokrata, tudi predstavlja priznanje druge moči v Danski, katere avtoriteta ne prihaja od kralja.

Danska ni nikdar ustanovila inozemske vlade, kakor je to storila večina drugih držav. Anglija in Amerika so nadaljno priznavale kralja Kristiana kot legitimno avtoriteto, a kralj je bil v nacijskih rokah od zadnjega avgusta, ko so pritisnili na Dansko. Po konstituciji ima samo on pravico in moč formirati novo vlado.

Danska je bila oficijelno reprezentirana v Washingtonu po predvojnem ambasadorju Henriku de Kauffmanu in v Londonu po grofu Reventlowu in J. Christmasu Moellerju, begunski član kabineta, a vsi trije so de-lovali brez instrukcij od kake vlade. Njihova moč je vzrasla iz miselnosti, da so Danci še za kralja.

Poleg tega je Rusija s tem, da je pokazala zanimanje za deželo pri severnem morju, kakor tudi Britanija, da se ne briga samo za sosedno ozemlje, ampak za ves kontinent Evrope, nede-lješe na sfero vpliva.

MATI

(Enodejanka. Napisal Mile Klopčič. Izdala Kulturna skupina 10 ljubljanske udarne brigade v svojem glasilu Naša Beseda. Sodobna slika partizanskih bojev v Sloveniji.)

(Nadaljevanje)
MATI:—Lazeš, to ni mogoče.
PETER:—Je mogoče, in tudi res je. Kako škodoželjno se je smehljaj na pragu svoje trgovine, ko so nas gnali mimo!
MINCA:—To je res. Ne morem pa razumeti, zakaj se je potem zavzemal, da bi vas izpustili.
MATI:—In po večini so vas tudi izpustili.
PETER:—Zato, da bi nas spravil v belo gardo. Medtem ko smo mi stradali na Rabu in so umirali tam naši ljudje na tisoče—tedaj so se našli izdajalci, ki so se za par Judeževih grošev prodali zverinskemu tuju, da mu bodo pomagali zatreti slovenski punt. In iskali so kaline in organizirali fantaline, jim dali v roko italijansko orožje, da bi pobijali nas Slovence. Slovenci Slovence! Ker smo se uprli tuju! In med temi prodanimi dušami je tudi Boštjan. Zanj je bila to samo spet nova kupčija.

MATI:—Beži, beži! Ne morem verjeti.
PETER:—Zakaj pa mi je potem italijanska oblast ob izpustu naročila, da se moram javiti pri Boštjanu? In ko sem se javil, me je vabil, naj stopim v nekako milico, prostovoljno protikomunistično milico. "Prostovoljno"! Pa mi je grozil, da pojdem v zapor, če ne pritsopim. Protikomunisti... milica! Smešno! Če je obramba naših vasi pred laškimi razbojniki in požigalci komunizem, potem naj živi komunizem! Če je boj proti tuju, ki strelja naše ljudi, komunizem, potem postanem tudi jaz komunizem!
MATI:—Molči vendar!
PETER:—Grozil mi je, a jaz sem mu povedal svoje in mu tudi zagrozil.

MATI:—Kaj si ob pamet?
MINCA:—Meni je Boštjanov Ciril tudi govoril o tej milici, češ da gre tudi za obrambo vere.
PETER:—Za obrambo vere! Pa ravno Boštjan bo to govoril. Klerikali v vlado, Boštjan v cerkev, liberalci v vlado, Boštjan v Sokolski dom! Kakor mu je kazalo. Če bi zmagal fašizem in bi ostali Italijani tu, bi naše slovenske molitvenike sežgali, slovenska beseda bi bila izgnana iz cerkve in ljubljanski škof bi šel lahko za ministranta v Rim!
MATI:—In si vse to povedal prav tako Boštjanu?
PETER:—Prav tako in s prav temi besedami! Zakaj pa ne?
MATI:—Ti nesrečni fant! Saj si ob pamet! Italijane nam boš priklical, hišo nam oropajo in požgo, mene in nas vse zapro, grunt nam propade.
PETER:—Mati, naša borba se bje tudi za to hišo, za tale grunt. Pa ne samo za ta grunt, ki sega od hiše do potoka in do vrha hriba, naša borba se bje za veliki grunt, ki sega od Gorice in Celovca do Sotle, do morja, do Donave. Če tega velikega in lepega grunta ne rešimo in osvobodimo, potem bo propadel tudi ta le tvoj gruntek in vzeti bo treba ali beraško palico v roko in se zgubiti v svet, ali pa si zadržniti zanjko okrog vratu! In France! ...

MATI:—(Ne več tako odločno) Ne govori mi o Francetu! Ni poslušal svoje matere, trma, kakršna je, in brez srca.
MINCA:—Mama, krivico mu delate. Še ko je odhajal na skrivaj, mi je ob slovesu naročil, da vas pozdravlja in da vas ima rad.
PETER:—Mama, France je storil prav. In jaz pojdem za njim.
MATI:—Nikamor ne pojdeš.
PETER:—Poslušal sem vas cel mesec in nisem šel. Zdaj ne zdrižim več.
MATI:—Nikamor ne pojdeš.
MINCA:—Ostani Peter, zaradi mame.
PETER:—Ne morem, ne morem!
MATI:—Se boš uprl svoji materi tudi ti?
PETER:—Rajši bi videl, mati, da bi šel z vašim pristankom. Ker mi ga ne daste, se bom uprl in šel, ker moram in ker vem, da boste kasneje vse razumeli in spoznali, da ne ravinate prav. Nekdo nam hišo zažiga nad glavo, vi pa mi branite gasit.

MINCA:—Peter!
MATI:—Ne pojdeš! Kje imaš puško?
PETER:—Skrivo, da jo vzamem s seboj.
MATI:—(Vedno odločneje) Kje imaš puško? Da jo vržem v Krško! Rotim te, povej, kje imaš puško?
PETER:—Ne povem!
MATI:—Moj Bog, če kdo izve za tvojo namero in da imaš puško in to javi Italijanom! (Zunaj je slišati drsajoče korake. Vsi se prestrašijo.)
MATI:—Za božjo voljo, Italijani! (Nekdo potrka na okno.)
MINCA:—Kaj bo z nami? (Trkanje.)
PETER:—Po puško skočim!
MATI in MINCA:—Nikar!
ANDREJ:—(Od zunaj, slabotno) Minca, odpri!
MINCA:—(Se zgrozi) Andrej! (Plane k vratom) Andrej!

3. PRIZOR
MINCA:—Odpri vrata, v sobo se opoteče Andrej, Minca ga prestreže in odpelje h klopi. Andrej je ranjen v rame in nogo, težko hodi. Na ramenu ima dve puški. Med naslednjim dialogom mu Minca pripravi blazino na klopi, da Andrej leže, prinese mu vode, žganja, obveže ga za silo, itd. Igralci naj si sami zamislijo drobna dela med razgovori.)
MINCA:—Andrej, kaj je s teboj?
ANDREJ:—Ne ustraši se, Minca, ranjen sem v rame in nogo, pa nič hudega. Mesec dni bolnišnice, bom spet dober in začnem spet znova. Samo skeli, skeli... Vode...
MATI:—(S težavo in sramežljivo) Zakaj nisi zavljal rajši domov. Če te zasačijo pri nas... V nesrečo nas spraviš. (To je izgovorila počasi, oklevajoče.)
MINCA:—Mama! Spomnite se očeta. Morda je ranjen na tirolski fronti prav tako zavljal v kako hišo po pomoč, in prekleti naj bodo, če so mu jo odrekli!
ANDREJ:—Prišel sem, ker imam Francetove pozdrave za vas.
MATI:—Francetove pozdrave! Je bil tudi on nocoj zraven?
ANDREJ:—Bil, saj sva v isti brigadi.
MINCA:—Kako, da se ni oglašil doma?
ANDREJ:—Ne more. (Govori s težavo zaradi bolečin. Minca ga obvezuje.)
MATI:—(Zadeta) Zakaj ne more? Nemara zaradi mene?
ANDREJ:—Pravil mi je res, da ste jezni nanj, ker je šel k partizanom, a on ni nikdar govoril z jezo o vas. Prišel bi kljub temu, pa ne more.

MINCA:—Je kaj bolje, Andrej?
ANDREJ:—Je, Minca, je, hvala! (Jo poboža.) Bila je vražja bitka. Obveščeni smo bili, da pridejo nocoj Italijani v vas ropat, požigati in morit. Pa smo jih šli čakati na klanec. Udarili smo nanje z vso silo. Presenečeni so poskakali z avtomobilov in se pod zaščito dveh tankov umaknili višje v klanec. Tam smo imeli postavljeno zasedo. Tako so se nenadoma znašli z obeh strani v ognju. Huda bitka je bila, a nazadnje so se morali umakniti in opustiti misel, da bi prodrli v vas.
(Dalje prihodnjic.)

Hitlerjev propagandni minister Goebbels: "Nesporno dejstvo je, da nemški narod zvesto sledi svojemu voditelju..." — Najbolj hitro pa na ruski fronti...

THESE SOLDIERS HAVE HAD THEIR INS AND OUTS

CAPTURED ON D-DAY when they dropped behind the German lines, Sgt. Marcel Bollac (left) of New York and T/Sgt. John B. Kersh, Montgomery, Ala., of the 82nd Airborne division, enjoy a cup of coffee after escaping from their captors and making their way through the enemy lines to join their American comrades at St. Saviour le Vicomte. They reported talks with their German captors who were unaware of the capture of Cherbourg by the Yanks or the Russian successes. Signal Corps Radiophoto.

in odide po predvečnih stopnjah. Joigneau ji sledi. In tako gresta po tlakovani veži, ki je hladna kot klet, in se povzpnejo po kamenitih, izhojenih stopnjah.

Za spušenimi zavesami pleše gospa Massot, zaprta v svojo sobo in gluhost. Je stara kot porok tret v svoji široki, oguljeni obleki iz grobe svile. Ves dan se še ponoči—ker skoro nič ne spi—šteje zanke in križa po volu dolge, žvenketajoče igle. Skoro pet in dvajset let so se vsi otroci v vasi (in med vojno vsi vojaki iz okraja) prepotili brez hvaljenosti do nje v nogavicah, hlačkah, telovnikih, rutah, ki so jih spletle pobožne roke gospe Massot. To so njeni edini izdelki: tem ima pravico, da govori "svojih revčkah".

Ker je gluha, ni slišala, da se odprla vrata. Hči jo prepleni ko ji zatuli v ušesa: (Dalje prihodnjiti.)

Razni mali oglasi

POTREBUJEM ŽENSKO

Delo dobi ženska brez otrok, ki ro veseli stalna služba, spolna domača hišna dela pri slovenski družini. Bodisi Clevelandčanka ali iz drugega mesta. Dobra plača. Sprejme se tudi oženjena dvojica, ki bila pripravljena opravljati ta posla. Dobi stanovanje obstoječe; kuhinje in spalnica. Priglasite se na naslov: Joseph Francol, 343 E. 157th St., Cleveland 10, Ohio. —(Advt)

POTREBUJEMO OPERATORJE za šivanje hlač na šivalnem stroju moške in ženske. 402 So. Market St., 7th Floor.

PRODA SE-4-4, dve hiše na 957 loti. Prvo nadst. vroča voda goriva. 957 Wolcott Ave.

NA PRODAJ—2-4 sob. hiša. 2 kary garaža, ravnokar predelano, na 230 Thomas Street.

133 AKROV DAIRY FARMA—8 milj severno od Chicago; dva doma va (za lastnika in najemnika). 20 akrov lesa. \$18,000; takoj plačilo \$8,000, ostalo 15 let s 4% obrest. Louis I. Behm, Grays Lake, Illinois, Phone 5151.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse v tiskarsko obrt spadajoča dela Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasmila daje vodstvo tiskarne Cene zmernne, uniljsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov: SNPJ PRINTERY 2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 za eno letno naročnino. Če va člani še plačajo pri anamntu \$1.50 za tednik, se jim to prilježe k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Table with subscription rates for Canada, Chicago area, Europe, and individual rates for 1-5 years.

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Subscription form with fields for name, address, and payment method.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

Takrat si je Jurij, da bi se iznebil te težke zavesti, že tisočič rekel, da odhaja ta obsežni in skoro čisti tok življenja, pa naj bo ono kakršnokoli in naj bo kriv njegovih pogreškov kdorkoli, koncem koncev onemoglo in neumno proti črnemu prepadu smrti. Tam pa že ni več preudarjanja, kako in zakaj je živel človek.

"Ali ni vseeno, ali umrem kot ljudski tribun, kot največji učenjak, najgloblji pisatelj ali kot navaden lenuharaki, blodeči ruski inteligent! Vse skupaj je nezmislil!" si je težko mislil Jurij in se obrnil proti hiši.

Bil je nenavadno otožen. Okrog njega je vladala prozorna žilna zlatega dneva; bilo je razločno slišati celo lastne misli in čutilo se je zelo počasno, toda resnično umiranje vsega preteklega.

"Ljalja teče tam," si je mislil Jurij, ko je zagledal nekaj rožnardečega in veselega, ki je razposajeno migljalo med zelenimi grmi. "Srečna Ljaljka! Živi kot metulj, samo za danes, ničesar ji ni treba... Ah, ko bi mogel jaz tako živeti!"

Toda ta misel je zdrazilo samo na površini; njegov ržum, muke in razmišljanja, od katerih je tako trpel, so se zelele Juriju nenavadna redkost in dragocenost, ki bi jo bilo nemogoče zamenjati z metuljskim Ljaljinim življenjem.

"Jura, Jura!" je zavpila Ljalja z zvonko pojočim glasom, čeprav je bila že pri njem, in mu molče dala majhen, rožnardeč zavitek, pri čemer je vsa žarela smeha kot razposajena zarotnica.

"Od koga?" je vprašal Jurij slabe volje in nekaj zaslutil.

"Od Zinočke Karsavine," je slovesno in obenem s tem tajnstveno izjavila Ljalja ter mu požugala s prstom.

Jurij je strašno zardel. Zdelo se mu je, da je v tem prenašanju pisem v rožnardečem, parfimiranem zavitku po sestri nekaj banalnega in da je on sam srečni naslovljenec, v precejšnji meri smešen. Nenadoma se je skrčil kot jež, ko mu na vse strani štrle bodice. Ljalja je šla zraven njega, mu je pa s tistim posebnim vznidženjem, kot sočustvujejo ž njim sentimentalne sestre ob svatbi ljubljenim bratov, začela žvrgoleti, da ima Karsavino zelo rada, da jo zelo veselil in da bo še bolj srečna, kadar se poročita.

Nesrečna beseda "poročita se" se je zazrcalila na Juriju kot gosta rdečica in hudoben pogled. Provincialni romani s svojimi rožnardečimi pismi, zakonitimi porokami, gospodarstvom, soprogami in otročadjo je vstal predenj prav kot oni neokusni, cunjasti sladkorni sirup, ki se ga je Jurij bolj bal kot celega sveta.

"Ah, pusti, prosim... take neumnosti!" se je skoro s sovraštvom obrnil od Ljalje in to je bilo tako surovo, da se je Ljalja užalila.

"Kaj se boš delal... zaljubljen si in zaljubljen, ali je to kaj hudega!" je rekla in nabobila ustnice; nato je dostavila z žensko maščevalnostjo in zadela v najbolj občutljivo mesto: "Ne razumem, čemu hočete vsi skupaj igrati nenavadne junake!"

Zamahnila je z rožnatim repom pri križu, skrajno zaničevalno pokazala prosojne nogavice in odšla v hišo kot razžaljena kraljičina.

Jurij je hudobno gledal za njo s črnimi, trdimi očmi, še huje zardel in pretrgal ovitek.

"Jurij Nikolajevič, — če morete in če vam je drago, pridite danes k samostanu. Jaz bom tam s teto. Ona bo pri spovedi in se bo pripravljala na obhajilo ter ne bo šla iz cerkve. Meni bo pa dolgčas in se bi rada z vami pogovorila o velikih stvareh. Pridite vendar! To je morda zelo grdo, da vam pišem, ampak pridite vseeno!"

Jurij je pozabil na vse, kar je mislil in v čudnem razburjenju, z nekakim fizičnim veseljem prebral te vrstice. V majhnem, kratkem stavku je hipoma nenavadno toplo začutil mlado, čisto dekle, ki zaupno in naivno odkriva svojo tajno ljubezen. Zdelo se mu je, kakor da bi že tu ona, brez moči, boječa, ljubeča in se ne more več boriti, nič ne ve, kaj bo in se vsa izroči v njegove roke. Nepričakovana bližina konca je trepetaje, izmučeno navdala vse Jurijevo telo. Tako blizu in že neizogibno je začutil kot svojo! to mlado žensko, prvič razgaljeno, še sramežljivo in čisto telo, vonj ženskih las, prešerne in srečne oči v solzah, ki so se biserno lesketale kot rosa.

Poskusil se je ironično nasmehnuti, toda ni bilo nič; vse je utonilo v takem razmahu pohlepne sreče, da se je Juriju zazdelo, da je kakor ptič zletel nad vrhčki vrta v sinji, s solncem napojeni prostor.

Ves dan je bilo njegovo srce svetlo, v telesu je pa čutil toliko moči, da mu je dala vsaka kretanja sveže in popolno uživanje.

Proti večeru je najel izvoščka, da ne bi hodil peš po pesku, in se odpeljal proti samostanu; nezavestno ga je bilo sram pred celim svetom in obenem se mu je smehljalo.

Na pristanišču je prestopil v čoln. Zdrav, poven kmet ga je hitro prepeljal h gori.

Jurij še vedno ni mogel pojmiti, kaj prav za prav doživlja in šele ko je prišel čoln iz kupa ozkih prelivov na široko, vlažno reko in se je ta hipoma razgrnila pred njim ter mu lahko dihala in obraz, je Jurij zavestno razumel, da je srečen in da mu je prinesel srečo navni rožnardeči zavitek.

"Kaj... ali ni vseeno v bistvu..." je smatral za potrebno, da se pomiri: "ona je živeča v takem majhnem svetu... malomeščanski roman? Pa naj bo roman..."

Voda je ritmično šumljaje in lizaje robove čolna letela mimo in zelena gora s svojim posebnim dihanjem, polnim somraka in gozdne vlage se mu je hitro dvigala naproti. Zaškrpetal je pesek; bujno je zašumel val, ki je priletel za čolnom in padel nazaj. Jurij je stopil iz čolna, v zadregi dal čolnarju pol rublja in odšel po klanču.

Ze je vel v gozdu tihi večer in njegove sence so polegale daleč pod goro. Od zemlje se je dvigala sanjava vlaga, rumeni listi so se skrivali v somraku in gozd je bil videti zopet poleten, zelen in gost. Zgoraj v samostanskem zidovju je bilo čisto in tiho kakor v cerkvi. Topoli so stali vitko in resno, kot da bi bili pri molitvi in med njim so hodili dolgi, črni menihi kot neslišne večerne sence. V temni vdolbini cerkvenih vrat so migljale molitvene lučice. Neumljivo fin duh je vel naokrog in ni bilo mogoče razločiti, ali diši po starem kadilu ali po venetih listih topolov.

"O, na zdravje, Svarožič!" je zarjul nekdo od zadaj.

Jurij! se je hitro ozrl ter zagledal Šafrova, Ivanova, Sanina in Pjotra Iljiča. Šli so čez dvorišče kat temna in šumna peščica ljudi. Črni menihi so se nemirno ozirali nanje in celo topoli so nekako izgubljali svojo molitveno nepremičnost, iznenadeni in v zadregi od nenavadnega hrupa in gibanja.

"Mi smo pa tukaj!" je rekel Šafrov, pristopil k Juriju, ki mu je izkazoval spoštovanje, in mu prijateljsko pogledal s svojimi okroglimi nakočniki v oči.

"Lepo!" je prisiljeno zamrmral Jurij. "Mogoče greste tudi vi z nami?" je rekel Šafrov vprašujoče in pristopil še bliže. (Dalje prihodnjiti.)

nje: izhiral je. Zdaj živi on s sinom Nikolajem, ki mu ne diši ta obrt in bi rad prišel v kako pisarno; toda nikjer si še ni upal o tem spregovoriti s starim. V vasi nimajo radi Poillauda: pravijo, da se ne more biti z njim prijatelj. Kljub vsemu-sega sloves njegovega kolarstva do Villegranda.

Včeraj so se že lotili dela. Na kup suhe slame in butar je Poillaude že naložil okrog deset železnih obodov, drugega nad drugim; potem je notranjičino zadelal s starimi panji in okrog vsega napravil trojno ograjo iz klad, da je železo izginilo pod velikim, okroglim kupom počez naloženih drv. Danes zjutraj je bilo samo treba na vse izliti pol kangle petroleja in zažgati.

Drva prasketajo; črn dim se dviga v dolgih povesmih, ki se vrte po dvorišču, se razvijajo v razgret zrak in še dolgo plavajo nad strehami.

Ko je prišel Joigneau, že mestoma razpadajo zogljenole kladce in se prikazujejo železni obroči, naloženi na kopici žareče žerjavice. Na to je čakal Poillaude, da začne. Divjak in samosilnik, kakor je, napravi vse sam: fanta samo strežeta in prenašata njegovo zmerjanje.

"Pripeljita!" zakriči on.

Nikolaj in Joža tečeta po prvo kolo, ki ga bo okoval. Zakotalita ga do žerjavice, ga položita na veliko železno zvezdo in ga pritrdita s klinom, ki ga zataketa v pesto. Potem prime vsak dolg železen kavelj in se postavijo v enako razdaljo okrog žarišča.

"Ena, dva, tri!" zapoveduje stari.

Skupaj potegnejo z žarečega oglja enega od razbeljenih obročev, ga dvignejo nad kolo, ki ima skoro isti premer, in ga namestijo natančno na platišče. Ob

dotiku z žarečim železom se v hipu vname les.

"Hitro!" kriči Poillaude.

Dva čebra vode sta pripravljena pri roki. S škropilnicama, s katerima zajemata vodo iz kadi, urno oblivata ožgano kolo. Gosta para, da jemlje pogled, sikne v zrak, da odskočijo radovedneži. Ogenj, pogašen na eni strani, vzplami na drugi: škropilnice so polnijo in praznijo, voda teče v potokih, fanta čofodrata po blatu in se borita s plameni, ki okrog in okrog koleša ugašajo in znova vzplamevajo. Poillaude pa z dolgim kladivom zabija obroč, da se tesno oprime platišča. V beli sopari, v kateri so ugasnili vsi plameni, se hitro krči železni obroč, medtem ko se ohlaja, in trdno, neoljljivo objame les. Prvo kolo je okovano.

"Hop!" zakriči stari.

Fanta previdno dvigneta kolo in Poillaude porine drog v pesto, zavrti kolo do klina nad koritcem, napolnjenim z vodo. Tam obesi kolo tako, da je popolnoma v ravnotežju, da se more nekaj časa vrteči samo in da se docela ohladi. Polagoma ponehava sikanje in končno se kolo tiho koplje v vodi.

Mali Joža je že ves upehan. Od utrujenosti gleda, kakor da bi bil v vročini. Modre platinne hlače so premočene do kolen in prepoten je tako, da se mu srjaka lepi na hrbtu.

"Drugo!" zakriči kolar.

"Korajžno, fanta!" zakriče Joigneau in poživlja svojima prepelčarjema.

11. Gospa Massot in njena hčerka

Gospa Massot ima mračno stanovanje in dolgo življenje. S ceste se vidi samo visok, debel zid. Massotov zid z jetniškimi vrati. Gospa Massot in njena hči imata denarja; toda zdi se, kot

VRHNJA PLAST

"Pojdiva v golfni klub, ker sva imela tešak dan..."

TAKI SO LJUDJE

Roman s francoškega podeželja Roger Martin Du Gard, poslovenil C. Peletin

(Se nadaljuje.)

Gospa Querolle je vsa zardela in gleda v tla, roke pa stiska k prsim.

"Gotovo, če bi vedeli, ne bi napravili tega izdatka... Toda kar je, je, gospod župnik. Podstavek je zalit in še celo ime nas, darovalcev je na plošč!" Glas ji postaja vedno bolj rezek: "Ko smo že plačali, smemo imeti prednost, ali ne?"

"Ko pa se ona ponuja, da prevzame vse stroške nase!"

"Vse?"

"Vse."

Zdaj gospa Querolle okleva: "Moram poklicati očeta."

Querolle, ki je še sanjaril v postelji, pride v kuhinjo in spotoma pripneja naravnice. Je kot pajec hruškaste oblike: glava je majčkana in koničasta; brada, kakor da je zraščena z vratom, vrat se zliiva z ramami, trup pa kot da se razširja do kraja hlače.

Če bi sedel na tla, ga ne bi nič moglo prevrniti.

Podučen o stvari, izmenja kratak pogled z ženo:

"Gospod župnik, jaz sem človek, ki sem pripravljen popustiti, če je dano jamstvo. Toda, pri moji veri, stvar je draga; hoteli smo dati res lepo stvar. Naš kip, to je kip, ki stane dvesto frankov. Lahko vam pokažem cenik. Pošiljatev in drugi stroški dajo dvesto petdeset, toda plačano na roko. Kar se tiče plošče na podstavku, ne skrbite. Bom že kako zakital gratis pro Deo..."

Duhovnik Verne se prestopa od veselja. Ta bedasta zgodba bi bila torej odpravljena.

Querolle molči in računa. Kip z vrezanim podstavkom ga je stal ravno en frank: kajti žena je — nepremišljeno sicer — pri tomboli svetega Deteta Jezusa kupila tablico in zadela potrdilo, da v tovarni svetih predme-

lov dobi blaga za dve sto frankov. Pošiljka je bila dostavljena brezplačno; toda voznik je dobil kozarec rdečega. Če se vse skupaj premisli, to jutro ni bilo izgubljeno.

Pri tem niti ne ve za glavni dobiček: če bi ne privolil, bi mu ponoči zgorela lopa.

10. Kolar Poillaude

Dim se dviga iznad hiš za cerkvijo. To je pri kolarju Poillaudu.

Poillaude okuje koleša samo enkrat četrtletno, ko ima dovolj naročil, da so vredna truda; vsakokrat je to prizor za sosede. Čeprav nima Joigneau danes niti pisma, niti časopisa za Poillauda, ne more premagati izkušnje, da ne bi pihllet po ozki ulici in se za trenutek ustavil med radovedneži. Na kolarjevem dvorišču je veliko vrvenje. Oče Poillaude, ki mu pomagata sin Nikolaj in vajenec Joža, hrumi in sopiha okrog velike žerjavice, ki gori sredi nasipa kot starodavna grmada.

Kolar je star mož orjaške postave. S sivo brado, ki mu obdaja okajen obraz, je podoben morskem volku. Nihče ga še ni videl smejeti se. Žena ga je po petnajstih letih suženjstva zapustila: res ji je zagrenil življe-